

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 26. tammikuuta 2023
(OR. en)

5766/23

SOC 53
EMPL 36

SAATE

Lähetäjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	26. tammikuuta 2023
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	COM(2023) 40 final
Asia:	KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE <i>Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu vahvemiksi Euroopan unionissa: koko potentiaali käyttöön oikeudenmukaisten siirtymien hallinnassa</i>

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2023) 40 final.

Liite: COM(2023) 40 final

Bryssel 25.1.2023
COM(2023) 40 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

*Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu vahvemmaksi Euroopan unionissa:
koko potentiaali käyttöön oikeudenmukaisten siirtymien hallinnassa*

1. JOHDANTO

Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on Euroopan yhteiskuntamallin kulmakivi. Asuin- ja työskentelyolojen kehittäminen on yksi EU:n keskeisistä tavoitteista, ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja työehtosopimusneuvottelut ovat tärkeitä työkaluja tämän tavoitteen saavuttamisessa. Ne lisäävät tuottavuutta ja edistävät sosiaalista oikeudenmukaisuutta, työympäristön laatua ja työpaikkademokratiaa. Vahva sosiaalinen Eurooppa tarvitsee vahvoja työmarkkinaosapuolia. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu onkin yksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilareista.

Vahvoja työmarkkinaosapuolia tarvitaan tehokkaan ja hallitun muutoksenhallinnan tueksi. Ilmastomuutos, digitalisaatio ja väestönkehitys muuttavat maailmaa nopeasti, ja muutokset ulottuvat myös työelämään. Covid-19-pandemia on nopeuttanut joitakin näistä muutoksista. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on keskeinen työkalu pyrittäessä löytämään hallittuja keinoja vastata työelämän muutoksiin. Se oli myös tärkeimpiä keinoja, kun pandemian vaikutusten rajoittamiseen tähtääviä toimintapolitiikkoja suunniteltiin ja toteutettiin eri puolilla EU:ta. Työmarkkinaosapuolet kehittivät nopealla aikataululla uusia työterveys- ja turvallisuuskäytäntöjä tai järjestivät koulutusta toimiala- ja yritystasolla. Kansallisella tasolla ne auttoivat viranomaisia toimittamaan työntekijöille ja yrityksille taloudellista tukea. Venäjän Ukrainaa vastaan käymällä hyökkäyssodalla on ollut kauaskantoisia vaikutuksia, ja myös niiden ratkaisemisessa työmarkkinaosapuolet ovat olleet avainasemassa esimerkiksi helpottamalla Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden, samoin kuin muiden pakolaisten ja maahanmuuttajien, pääsyä työmarkkinoille. Lisäksi työmarkkinaosapuolet ovat etsineet kestäviä ratkaisuja palkkojen ja työehtosopimusten mukauttamiseen vastauksena elinkustannuskriisiin ja korkeaan inflaatioon.

Työmarkkinaosapuolten osallistuminen parantaa päätöksentekoa ja lainsäädäntötyötä. Työmarkkinaosapuolilla on vertaansa vailla olevaa tietoa ja kokemusta yhteiskunnallisesta ja työllisyystilanteesta ruohonjuuritasolla. Ne voivat omalla panoksellaan edistää tasapainon saavuttamista työntekijöiden ja työnantajien etujen välillä ja parantaa toimintapolitiikan ja lainsäädännön hyväksyttävyyttä ja tehokkuutta. Työmarkkinaosapuolilla onkin muihin sidosryhmiin verrattuna aivan ainutlaatuinen rooli. Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT-sopimuksen 154 artikla) velvoittaa komission kuulemaan työmarkkinaosapuolia ennen kuin se tekee ehdotuksia sosiaalipolitiikan alalla (eli SEUT-sopimuksen 153 artiklan soveltamisalaan kuuluvilla aloilla), ja työmarkkinaosapuolet voivat halutessaan neuvotella sopimuksia. Työmarkkinaosapuolten sopimukset voidaan panna täytäntöön EU:n lainsäädännöllä (SEUT-sopimuksen 155 artikla). EU:n tasolla työmarkkinaosapuolten kanssa järjestetään säännöllisesti jäseneltyjä vuoropuheluja osana talous- ja työllisyyspolitiikan koordinoinnin eurooppalaista ohjausjaksoa sen kaikissa tärkeimmissä vaiheissa.

EU edistää työmarkkinaosapuolten roolia ja kehottaa parantamaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistäminen

on EU:n ja sen jäsenvaltioiden yhteinen tavoite. Siinä otetaan huomioon keskenään erilaiset kansalliset järjestelmät ja kunnioitetaan työmarkkinaosapuolten itsenäisyyttä. Sekä kansallisella että EU:n tasolla tarvitaan lisätoimia, joilla voidaan tukea työehtosopimusneuvottelujen kattavuutta sekä kehittää työmarkkinaosapuolten valmiuksia, kannustaa niitä osallistumaan ja taata niiden itsenäisyys¹. Komissio ilmoitti maaliskuussa 2021 julkaistussa **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevassa toimintasuunnitelmassa**², että se aikoo työmarkkinaosapuolten kuulemisen jälkeen esittää aloitteen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun tukemiseksi kansallisella ja EU:n tasolla. Vahvempaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua kaikilla tasoilla peräänkuulutettiin myös korkeimmalla poliittisella tasolla **Porton sosiaalisessa sitoumuksessa**³, jonka allekirjoittajina olivat EU:n neuvoston puheenjohtajavaltio Portugali, Euroopan parlamentti, Euroopan komissio, työmarkkinaosapuolet ja Social Platform - järjestö. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskeva aloite, joka mainittiin myös kesäkuussa 2022 julkaistussa komission tiedonannossa *Euroopan tulevaisuuskonferenssi – Visiosta konkreettisiin toimiin*, on merkittävä osa konferenssin seurantatoimia.⁴

Komission tiedonannossa esitetään useita konkreettisia toimenpiteitä, joilla voidaan edelleen vahvistaa EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Samaan aikaan tiedonannon kanssa esitetään myös **ehdotus neuvoston suositukseksi** siitä, kuinka kansallista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja työehtosopimusneuvotteluja vahvistetaan. Komissio on laatinut aloitteen tiiviissä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa ja käynyt keskusteluja myös Euroopan parlamentin, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean ja alueiden komitean kanssa.

2. TYÖMARKKINAOSAPUOLTEN VUOROPUHELU KANSALLISELLA TASOLLA

Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevat järjestelyt ja prosessit vaihtelevat jäsenvaltioittain: kollektiivisissa työelämysuhteissa vaihtelua on muun muassa työehtosopimusneuvottelujen roolissa työehtojen määrittämiseksi, järjestöjen valmiuksissa ja jäsenyydessä, muodollisissa rakenteissa, jotka mahdollistavat työmarkkinaosapuolten osallistumisen päätöksentekoon ja täytäntöönpanoon, sekä niiden poliittisessa painoarvossa. Jäsenvaltioiden työehtosopimusneuvottelujärjestelmät eroavat toisistaan myös siinä, ovatko ne paikallisia vai keskitetympiä.

Useimmissa jäsenvaltioissa on yksi tai useampi työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kansallisen tason virallinen järjestelmä, jossa työnantajien, ammattiliittojen ja hallituksen

¹ Katso myös erityisneuvonantaja Andrea Nahlesin kertomus EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun vahvistamisesta, "Report on strengthening EU social dialogue", joka on saatavilla [verkossa](#).

² COM (2021) 102 final, saatavilla [verkossa](#).

³ Porton sosiaalinen sitoumus, 7. toukokuuta 2022, saatavilla [verkossa](#).

⁴ COM(2022) 404 final, liite, saatavilla [verkossa](#).

edustajat voivat keskustella yleisistä taloudellisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä. Näiden elinten asema ja toimivalta vaihtelee merkittävästi, mutta niillä on yleensä neuvoa-antava rooli säädösluonnosten ja toimintapolitiikkojen valmistelussa erityisesti työelämäasioissa, ja toisinaan ne voivat toimia sopimusneuvottelujen foorumina. Monissa jäsenvaltioissa on käytössä kolmikantajärjestelmä, jonka puitteissa käsitellään esimerkiksi sosiaaliturvan, työllisyyden, koulutuksen ja työterveyden ja -turvallisuuden kaltaisia erityiskysymyksiä. Jotta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu olisi toimivaa kolmikantamallissa, jossa myös viranomaiset ovat mukana, kahdenvälisen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun on oltava vahvalla pohjalla.

Työelämän muutokset aiheuttavat työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun paineita saada aikaan tuloksia. Työnantajien järjestäytymisaste (työnantajajärjestöjen jäsenten osuus työnantajista) on säilynyt suhteellisen vakaana, mutta työntekijöiden järjestäytymisaste on laskenut (keskimäärin) kaikissa jäsenvaltioissa. Työelämän muutokset ja taloudellisen toiminnan siirtyminen valmistusteollisuudesta yksityissektorin palveluihin vaikeuttavat ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen jäsenhankintaa. Monet työntekijät, jotka työskentelevät useimpien uudempien työmuotojen parissa, mukaan lukien kasvava määrä itsenäisiä yrittäjiä, eivät ole edustettuina. Sama koskee määräaikaista työntekijöitä, joiden määrä kasvaa mutta joiden liittyminen ammattiliittoon ei ole kovin todennäköistä. Työntekijöiden edustajien on hankalaa saada pirstaloitunutta työvoimaa järjestäytymään, sillä työn tekemisen ajankohdan ja paikan suhteen on joustavuutta. Viime vuosina työmarkkinajärjestöt ovat pyrkineet houkuttelemaan uusia jäseniä tai saamaan tiettyjen aliedustettujen ryhmien (erityisesti nuorten ja alustatalouden työntekijöiden) äänen paremmin kuuluville toteuttamalla kohdennettuja strategioita ja jäsenhankintatoimia ja luomalla erityisiä organisaatioiden sisäisiä rakenteita. Sukupuolten tasa-arvon osalta voidaan todeta, että naisten osuus ammattiliittojen jäsenistä vaihtelee paljon eri puolilla EU:ta. Yleinen kehityssuunta on kuitenkin ollut, että naisten määrä kasvaa, vaikka ammattiliittojen jäsenmäärä on yleisesti ottaen vähentynyt. Johtotehtävissä naiset ovat edelleen aliedustettuina.

Työehtosopimusten piiriin kuuluvien työntekijöiden osuus on laskenut selvästi viimeisten 30 vuoden aikana. Vuonna 2000 EU:n keskiarvoksi arvioitiin 66 prosenttia, mistä se laski noin 56 prosenttiin vuonna 2019. Lasku oli merkittävää Keski- ja Itä-Euroopassa (kaavio 1). Jäsenvaltioissa on havaittu, että keskitetyistä työehtosopimusneuvotteluista on siirrytty enemmän paikalliseen sopimiseen. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) mukaan työehtosopimusneuvottelujen kattavuus on korkea (yli 50 prosenttia) ainoastaan maissa, joissa työehtosopimusneuvottelut toteutetaan ainakin jossain määrin toimialatasolla. Pääasiassa paikallista sopimista käyttävissä maissa työehtosopimusneuvottelujen kattavuus jää yleensä matalaksi. Koordinointi toimialojen ja neuvotteluyksiköiden välillä sekä koordinoinnin taso ovat erityisen tärkeitä tekijöitä työehtosopimusneuvotteluissa.

Työmarkkinaosapuolten osallistuminen päätöksentekoon vaihtelee suuresti eri jäsenvaltioiden välillä niin määrältään kuin laadultaan. Vaikka työmarkkinaosapuolten osallistuminen on laadultaan pysynyt jäsenvaltioissa pääosin ennallaan viime vuosina, niiden oikea-aikaisessa ja tarkoituksenmukaisessa osallistumisessa on suuria eroja maiden välillä. Osaltaan tähän vaikuttavat erilaiset institutionaaliset rakenteet, menettelyt ja käytännöt⁵. Työllisyyskomitea arvioi erityisesti työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun laatua ja tehokkuutta jäsenvaltioissa vuotuisessa katsauksessaan, joka koskee työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Neuvoston kesäkuussa 2022 vahvistamissa viimeisimmissä päätelmissä korostetaan muun muassa sitä, että on tärkeää varata riittävästi aikaa kuulemisiin koko päätöksentekoprosessin aikana. Näin varmistetaan riittävä institutionaalinen kehys ja voidaan käsitellä myös valmiuksien kehittämiseen liittyviä asioita ja heikentynyttä työehtosopimusneuvottelujen kattavuusastetta.⁶ Euroopan parlamentti korosti myös sitä, että vahvat työehtosopimusneuvottelujärjestelmät lisäävät jäsenvaltioiden selviytymiskykyä talouskriisien aikana ja että jäsenvaltioiden olisi toteutettava toimenpiteitä, joilla edistetään ammattiliittoihin kuulumista ja käännetään työehtosopimusneuvottelujen kattavuuden vähenevä suunta.⁷

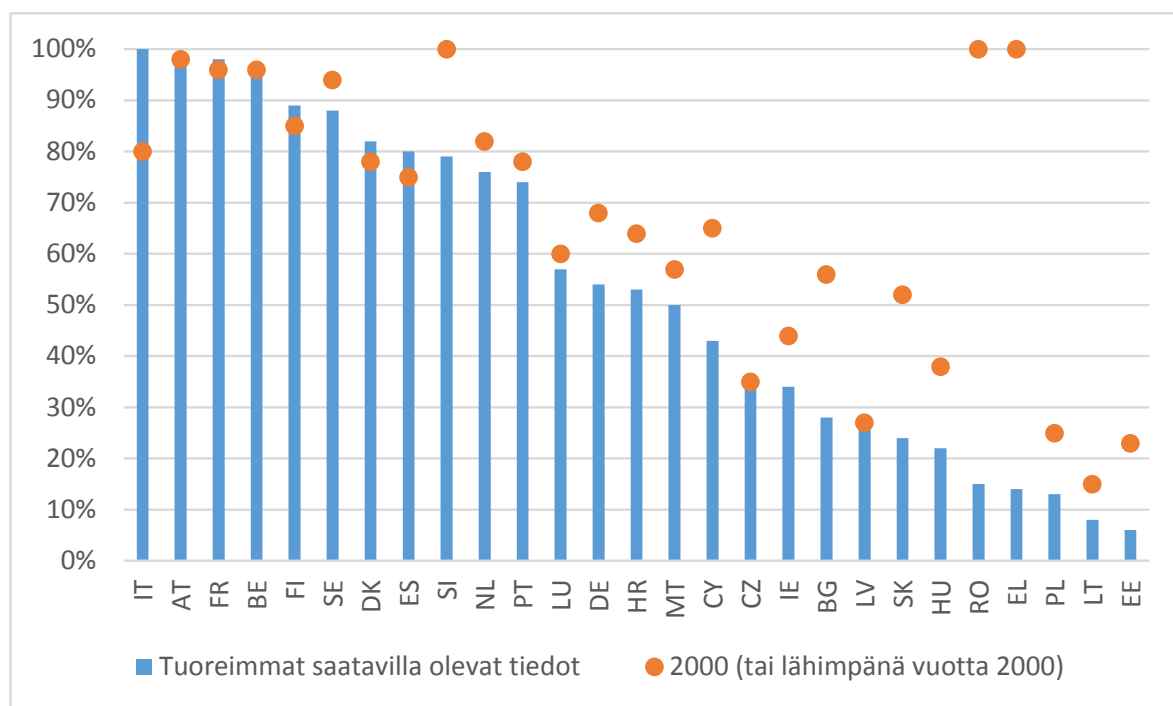
⁵ Eurofound (2021), saatavilla [verkossa](#).

⁶ Saatavilla [verkossa](#).

⁷ Euroopan parlamentin päätöslauselma 11. maaliskuuta 2021 talouspolitiikan eurooppalaisesta ohjausjaksosta: vuotuisen kestävä kasvun strategian 2021 työllisyys- ja sosiaalinenäkökohdat, saatavilla verkossa.

Kaavio 1: Työehtosopimusneuvottelujen kattavuus EU:ssa, 2000–2019

Työehtosopimusten piiriin kuuluvien työntekijöiden määrä, jaettuna palkansaaajien kokonaismäärällä (prosentteina, vuosina 2000 ja 2019).

Huomautus: 1) Tuoreimmat tiedot ovat vuodelta 2019 (AT, BE, CZ, HU, IT, LT, NL, PL, PT), 2018 (BG, DE, DK, ES, FR, LU, LV, SE), 2017 (EL, FI, IE, SI, RO), 2016 (CY, MT), 2015 (SK) ja 2014 (HR). 2) Italian osalta kattavuus on tarkistettu 100 prosenttiin, koska työtuomioistuimet käyttävät työehtosopimuksissa vahvistettua peruspalkkaa viitepalkkana sovellettaessa perustuslain mukaista periaatetta oikeasuhteisesta ja riittävästä palkasta. Romanian ja Kreikan osalta työehtosopimusneuvottelujen 100-prosenttista kattavuutta vuonna 2000 selittävät mekanismit, joissa työehtosopimusneuvottelut velvoittavat kaikkia yrityksiä. Tuloksissa näkyvä lasku johtuu pääasiassa näiden mekanismien purkamisesta ja muista muutoksista, jotka ovat johtaneet työehtosopimusneuvottelujen hajauttamiseen.

Lähde: Vuoden 2000 tai sitä lähinnä olevat tiedot – ICTWSS-tietokanta, versio 6.1, Amsterdamin yliopisto. Variable AdjCov (# 111). Tuoreimmat saatavilla olevat tiedot – OECD/AIAS-tietokanta (2021)

EU:lla on käytössään useita välineitä, joilla pyritään vahvistamaan kansallista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Vähimmäispalkkoja koskevassa direktiivissä⁸ edellytetään, että jäsenvaltiot auttavat työmarkkinaosapuolia kehittämään valmiuksiaan osallistua palkanmääritystä koskeviin työehtosopimusneuvotteluihin. Jäsenvaltioiden tulee myös kannustaa työmarkkinaosapuolia rakentaviin, merkityksellisiin ja tietoon perustuviin palkkaneuvotteluihin. Lisäksi direktiivissä kehoitetaan jäsenvaltioita, joissa työehtosopimusneuvottelujen kattavuus jää alle 80 prosenttiin työntekijöistä, säätämään työehtosopimusneuvottelujen edellytykset mahdollistavasta kehyksestä ja laatimaan toimintasuunnitelma työehtosopimusneuvottelujen edistämiseksi. Meneillään oleva

⁸ Direktiivi (EU) 2022/2041, saatavilla [verkossa](#).

teknologinen muutos ja automatisaation lisääntyminen näkyvät nopeasti rakenneuudistuksina koko taloudessa. Tässä yhteydessä vuodelta 2013 peräisin oleva rakenneuudistusta koskeva EU:n laatukehys auttaa yrityksiä ennakoimaan muutoksia ja lievittämään rakenneuudistuksen työllisyyttä koskevia ja sosiaalisia vaikutuksia⁹. Työntekijöille tiedottamista ja heidän kuulemistaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla koskevien direktiivien kattavassa kehyksessä vahvistetaan myös säännöt, joilla suojellaan työntekijöiden oikeuksia yritystasolla¹⁰, erityisesti rakenneuudistusten yhteydessä. Euroopan parlamentti harkitsee antavansa päätöslauselman, joka sisältää suosituksia komissiolle eurooppalaista yritysneuvostoa koskevan direktiivin tarkistamisesta. Julkisia hankintoja koskevissa EU:n direktiiveissä¹¹ asetetaan jäsenvaltioille vaatimus, jonka mukaan niiden on kunnioitettava järjestäytymisoikeutta ja kollektiivista neuvotteluoikeutta järjestäytymisvapautta ja järjestäytymisoikeuden suojelua koskevan ILO:n yleissopimuksen nro 87 sekä järjestäytymisoikeutta ja kollektiivista neuvotteluoikeutta koskevan ILO:n yleissopimuksen nro 98 mukaisesti.

Komission ehdotuksessa direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä¹² pyritään vahvistamaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua alustataloudessa muun muassa antamalla uusia algoritmijohtamista koskevia tiedonsaanti- ja kuulemisoikeuksia ja edellyttämällä, että työtä välittävät digitaaliset alustat luovat alustatyötä tekeville henkilöille mahdollisuuden ottaa yhteyttä toisiinsa ja edustajiinsa sekä keskustella toistensa ja edustajiensa kanssa. Hiljattain annetuissa suuntaviivoissa EU:n kilpailulainsäädännön soveltamisesta yksinyrittäjien työehtosopimukseen selvennetään olosuhteita, joissa tietyt yksinyrittäjät voivat yhdessä neuvotella työolojensa parantamisesta rikkomatta EU:n kilpailusääntöjä¹³. Työmarkkinaosapuolten osallistuminen sosiaali- ja työllisyyspolitiikan suunnitteluun ja täytäntöönpanoon ja uudistuksiin on myös huomioitu ja siihen myös kannustetaan työllisyyden suuntaviivoissa.

Viime vuosina työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun merkitys on kasvanut EU-ohjausjaksossa. Tämän seurauksena on annettu maakohtaisia suosituksia, jotka liittyvät kansallisten työmarkkinaosapuolten osallistumiseen päätöksentekoon. Komissio toteaa jälleen kerran vuoden 2023 vuotuisessa selvityksessä kestävästä kasvusta, kuinka tärkeitä tekijöitä osallistava prosessi ja työmarkkinaosapuolien oikea-aikainen osallistuminen ovat talous- ja työllisyyspolitiikan koordinoinnissa ja täytäntöönpanossa eurooppalaisella ja kansallisella tasolla, myös eurooppalaisen ohjausjakson kaikissa eri vaiheissa, joista monet liittyvät elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanoon. Komission vuonna 2023 tekemässä ehdotuksessa yhteiseksi työllisyysraportiksi korostetaan, kuinka työmarkkinaosapuolten

⁹ COM/2013/0882 final, saatavilla [verkossa](#).

¹⁰ Direktiivi 98/59/EY, direktiivi 2001/23/EY, direktiivi 2002/14/EY ja direktiivi 2009/38/EY.

¹¹ Direktiivi 2014/24/EU, direktiivi 2014/25/EU ja direktiivi 2014/23/EU.

¹² COM(2021) 762 final, saatavilla [verkossa](#).

¹³ C/2022/6846 final, saatavilla [verkossa](#).

ennakoitava, tarkoituksenmukainen ja oikea-aikainen osallistuminen on keskeisessä roolissa, kun halutaan taata uudistusten ja investointien tehokas suunnittelu ja toteutus. Komissio korostaa säännöllisesti sidosryhmien osallistumisen merkitystä toimitissaan kaikkien jäsenvaltioiden kanssa. Komissio aikoo hyödyntää olemassa olevia EU-ohjausjakson foorumeita pitääkseen työmarkkinaosapuolet ajan tasalla elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanosta ja osallistaakseen ne täytäntöönpanoon.

EU on tukenut työmarkkinaosapuolia, jotta ne voivat kasvattaa jäsenpohjaansa ja parantaa hallinnollisia valmiuksiaan. Joissain jäsenvaltioissa työmarkkinaosapuolilla ei ole tarvittavia valmiuksia voidakseen osallistua tosiasiallisesti työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun¹⁴ Työmarkkinaosapuolten valmiudet nostettiin vuoden 2019 eurooppalaisen ohjausjakson maaraporteissa haasteeksi kymmenen maan osalta ja vuonna 2020 neljän muun maan osalta. Valmiuksien kehittäminen on ensisijaisesti tehtävä, joka työmarkkinaosapuolten on toteutettava itse. Viranomaisilla on kuitenkin tärkeä rooli teknisen, taloudellisen ja muun tuen tarjoamisessa.

Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)¹⁵ edellyttää jäsenvaltioita, joille on annettu työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskeva maakohtainen suositus, osoittamaan vähintään 0,25 prosenttia niille myönnetystä varoista työmarkkinaosapuolten ja/tai kansalaisjärjestöjen valmiuksien kehittämiseen. Muiden jäsenvaltioiden on kohdennettava ESR+:n määrärahoista tähän tarkoitukseen asianmukainen osuus. Komissio tukee ESR+:n ohjelmasuunnittelua kansallisten työmarkkinaosapuolten valmiuksien kehittämisessä. Se pyrkii myös edistämään keskinäistä oppimista ja hyvien käytäntöjen jakamista jäsenvaltioiden kesken, muun muassa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevien institutionaalisiin oikeuksiin perustuvien budjettikohtien kautta.

Kansallisen tason toimet edellä esitettyihin haasteisiin vastaamiseksi on kaksinkertaistettava, jotta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kaikki hyödyt saadaan käyttöön. EU:n toimet voivat auttaa jäsenvaltioita edistämään työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja tukemaan työmarkkinaosapuolia, mutta pelkästään ne eivät riitä. Tarvitaan kansallisen tason toimia, jotta voidaan vastata työmarkkinaosapuolten kohtaamiin haasteisiin, kuten työehtosopimusten merkityksen heikkenemiseen ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun laadun heittelyyn jäsenvaltioiden välillä. Edellä esitettyjen välineiden lisäksi komissio tukee jäsenvaltioita, kun nämä pyrkivät toteuttamaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatetta 8, esittämällä neuvoston suosituksen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelusta. Kun suositukset on hyväksytty, niissä annetaan jäsenvaltioille ohjeita, joiden avulla voidaan parhaiten edistää työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja vahvistaa työehtosopimusneuvotteluja. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja työehtosopimusneuvottelujen edistäminen on tärkeää myös käynnissä

¹⁴ Eurofound (2020), saatavilla [verkossa](#).

¹⁵ Asetus (EU) 2021/1057, saatavilla [verkossa](#).

olevien laajentumisneuvottelujen näkökulmasta. Ehdokasmaissa on vahvistettava työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun rakenteita ja prosesseja, jotta ne kykenevät vastaamaan työelämän muutosten synnyttämiin haasteisiin.

Komission ehdotus neuvoston suositukseksi

- Komissio ehdottaa neuvoston suositusta, jonka tavoitteena on tukea jäsenvaltioita näiden pyrkiessä toteuttamaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatetta 8 myös tulevaisuudessa. Ehdotuksessa suositellaan, että jäsenvaltiot varmistavat suotuisan toimintaympäristön työmarkkinaosapuolten kaksi- ja kolmikantaiselle vuoropuhelulle, mukaan lukien työehtosopimusneuvottelut, joissa kunnioitetaan yhdistymisvapautta ja työehtosopimusneuvotteluja koskevia perusoikeuksia. Ehdotuksella tuetaan työntekijä- ja työnantajajärjestöjen asemaa vahvoina ja riippumattomina toimijoina ja edistetään toimia, joilla parannetaan niiden valmiuksia; varmistetaan pääsy olennaisiin tietoihin, joita tarvitaan työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun osallistumista varten; edistetään kaikkien osapuolten sitoutumista työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun; mukautetaan toimintaa digitaalisen aikakauden vaatimuksia vastaavaksi, tuetaan työehtosopimusneuvottelujen käymistä uudenaikaisessa työelämäympäristössä ja edistetään oikeudenmukaista siirtymää kohti ilmastonutraaliutta; taataan asianmukainen institutionaalinen tuki.
- Komissio arvioi säännöllisesti suosituksen täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa kuulemalla työmarkkinaosapuolia ja jäsenvaltioita. Tarkoituksena on arvioida edistymistä heti täytäntöönpanopäivästä alkaen. Tämä toimi täydentää työmarkkinaosapuolten säännöllistä ja vakiintunutta kuulemistä ja osallistumista osana vuotuisen EU-ohjausjakson prosessia.

3. TYÖMARKKINAOSAPUOLTEN VUOROPUHELU EU:N TASOLLA

Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (SEUT) tunnustetaan täysin työmarkkinaosapuolten tärkeä asema sosiaalisessa markkinataloudessa ja annetaan niille erityinen rooli EU:n lainsäädännön laatimisessa sosiaalipolitiikan alalla. SEUT-sopimukseen sisältyy mahdollisuus panna työmarkkinaosapuolten sopimuksia toimeen EU:n lainsäädännössä, mikä vahvistaa EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun merkityksen ja edustavien työmarkkinaosapuolten erityisaseman. Säännösten soveltamisessa on tärkeää myös kunnioittaa työmarkkinaosapuolten ja EU:n toimielinten itsenäisyyttä ja rooleja. Niiden rooli on tunnustettu myös EU:n kolmen viraston (Eurofoundin, Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämisskeskuksen ja Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston) kolmikantaisessa luonteessa sekä sellaisten työterveyden ja -turvallisuuden alalla kolmikantaisten neuvonantajien komiteoiden toiminnassa, jotka käsittelevät työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, sosiaaliturvan yhteensovittamista ja ammatillista koulutusta.

Komissio käynnisti työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun elvyttämisen yhdessä eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten kanssa vuonna 2015. Sen seurauksena Euroopan työmarkkinaosapuolet, komissio ja neuvosto allekirjoittivat yhteisen lausuman sosiaalisen vuoropuhelun elvyttämisestä.¹⁶ Osana seurantatoimia komissio vahvisti eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten roolia EU-ohjausjaksolla kuulemalla niitä prosessin keskeisissä vaiheissa ja ottamalla ne tiiviimmin mukaan päätöksenteko- ja lainsäädäntömenettelyyn työmarkkinaosapuolten uusien kuulemistapojen avulla. Lausumassa korostetaan myös kansallisten työmarkkinaosapuolten valmiuksien kehittämistä, muun muassa rahoitusta lisäämällä, sillä EU:n tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelussa ei saada tuloksia ilman toimivaa ja tehokasta kansallisen tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua.

EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kehyksestä on tullut vahva kehys kaksi- ja kolmikantaisille neuvotteluille ja kuulemisille. Kehyksen säännöllinen päivittäminen on kuitenkin ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan varmistaa, että työmarkkinaosapuolet pystyvät tekemään parhaansa taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin vastaamiseksi. On aika arvioida sosiaalisen vuoropuhelun elvyttämisen jälkeen saavutettua edistystä ja tarkastella tapoja, joilla Euroopan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun mahdollisuuksia voidaan hyödyntää entistä paremmin. Komissio on kuullut työmarkkinaosapuolia ja ehdottaa näiden kuulemisten perusteella toimenpiteitä, joilla pyritään vahvistamaan Euroopan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Työkaluja tässä ovat vuoropuhelun rakenteiden uudistaminen, työmarkkinaosapuolten sopimusten kannustaminen ja tukeminen, työmarkkinaosapuolten osallistumisen lisääminen EU:n päätöksenteossa sekä komission taloudellisen ja teknisen tuen tehostaminen.

3.1. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun rakenteet

Toimialojen välinen taso

Euroopan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla on vakiintuneet toimialojen väliset rakenteet. Kasvua ja työllisyyttä käsittelevä sosiaalialan kolmikantahuippukokous varmistaa, että neuvoston, komission ja eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten välillä käydään neuvotteluja joka toinen vuosi¹⁷. Makrotaloudellinen vuoropuhelu antaa neuvostolle, komissiolle, Euroopan keskuspankille ja euroryhmälle tilaisuuden vaihtaa näkemyksiä raha- ja finanssipolitiikasta ja palkkakehityksestä Euroopan työmarkkinaosapuolten kanssa. Työllisyyskomitea (EMCO) on myös viime vuosina järjestänyt useita seminaareja, joissa eurooppalaiset ja kansalliset työmarkkinaosapuolet ovat saaneet mahdollisuuden keskustella niille erityisen tärkeistä aiheista (esimerkiksi osaaminen, covid-19-pandemiaan liittyvät toimenpiteet tai ammatilliset siirtymät) vuotuisen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevan katsauksen lisäksi. Työmarkkinaosapuolet osallistuvat säännöllisesti sosiaalisen

¹⁶ Yhteinen lausuma sosiaalisen vuoropuhelun elvyttämisestä (2016), saatavilla [verkossa](#).

¹⁷ SEUT-sopimuksen 152 artikla ja neuvoston päätös (EU) 2016/1859, saatavilla [verkossa](#).

suojelun komitean (SPC) keskusteluihin (joiden aiheita ovat esimerkiksi eläkkeet, pitkäaikaishoito ja sosiaalisen suojelun saatavuus). Komission järjestämä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävä neuvottelukomitea on tärkein foorumi, jolla Euroopan tason alojenväliset työmarkkinajärjestöt voivat käydä toimialojen välistä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua.

Nämä foorumit mahdollistavat kattavan kaksi- ja kolmikantaisen vuoropuhelun EU:n tasolla. Tuoreet kokemukset parempien välineiden kehittämisestä vastauksena nopeisiin muutoksiin työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa ovat kuitenkin nostaneet esiin sen, että tarvitaan lisäksi syvällisempää kolmikantaista vuoropuhelua työllisyys- ja sosiaalisista kysymyksistä. Työmarkkinaosapuolet ovat tuoneet tämän tarpeen selkeästi esille kuulemisprosessissa.

Komissio aikoo

- pyytää työllisyyskomiteaa ja sosiaalisen suojelun komiteaa järjestämään säännöllisesti kolmikantaneuvotteluja merkityksellisistä aiheista eurooppalaisten ja kansallisten työmarkkinaosapuolten kanssa
- järjestää työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävän neuvottelukomitean kokousten yhteydessä ja yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa tapauskohtaisia/ylimääräisiä kolmikantakeskusteluja ajankohtaisista aiheista (esimerkiksi työvoima- ja osaamispula tai oikeudenmukainen siirtymä) yhdessä eurooppalaisten ja kansallisten työmarkkinaosapuolten ja jäsenvaltioiden edustajien kanssa.

Toimialataso

EU:n alakohtainen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu kattaa yli 80 prosenttia EU:n työvoimasta. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistäviä alakohtaisia neuvottelukomiteoita on 43, ja niissä on mukana 65 eurooppalaista työnantajajärjestöä ja 15 ammatillista keskusjärjestöä. Yhdessä ne edustavat noin 185:tä miljoonaa työntekijää ja 6:ta miljoonaa yritystä eri puolilta EU:ta. Komiteoissa keskustellaan ja sovitaan tavoista parantaa työoloja ja työelämysuhteita kullakin toimialalla, ja niitä kuullaan EU:n tasolla tapahtuvasta kehityksestä, jolla on sosiaalisia ja työllisyysvaikutuksia. Sopimusten lisäksi eurooppalaiset alakohtaiset työmarkkinaosapuolet hyväksyvät vuosittain noin 30–50 yhteistä tuloksia koskevaa kantaa erilaisista aiheista, kuten työterveydestä ja -turvallisuudesta, työoloista, ilmastoneutraaliuteen siirtymisen vaikutuksista, digitalisaatiosta, osaamisesta, työvoiman liikkuvuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta.¹⁸ Komiteat edustavat suurta määrää työntekijöitä ja yrityksiä, mikä takaa niiden legitimitetin ja sen, että yhteisillä tuloksilla, kuten itsenäisillä sopimuksilla, on todellista merkitystä täytöntöönpanon kannalta. Alojen

¹⁸ Tulokset saatavilla [verkossa](#).

välillä on suuriakin eroja, mutta komiteat ovat onnistuneet luomaan yhteisen kehyksen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulle EU:n tasolla.

Kehys on kehittynyt ajan kuluessa vastaamaan työmarkkinaosapuolten tarpeeseen vaikuttaa EU:n tiiviimpään integraatioon ja edistää sitä. Mille tahansa alalle voi kuitenkin ilmestyä uusia työmarkkinaosapuolia, ja vanhoja saattaa kadota. Viime vuosien uusina toimijoina mainittakoon siviili-ilmailun halpalentoyhtiöt, postipalvelujen uudet yritykset sekä yksityiset sosiaalipalvelujen tarjoajat. Jotta toimialojen kehitykseen ja työelämän muutoksiin voidaan reagoida paremmin, komiteoiden olisi pyrittävä osallistamaan toimijoita sekä ylläpitämään ja lisäämään edustavuutta. Niiden olisi myös edistettävä alakohtaisen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun merkitystä esimerkiksi ottamalla kansalliset työmarkkinajärjestöt mukaan toimintaan ja tekemällä yhteistyötä sellaisten toimialojen kanssa, joita eurooppalainen toimialakohtainen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ei toistaiseksi koske¹⁹.

Komissio osallistuu yhdessä alakohtaisten työmarkkinaosapuolten kanssa EU:n alakohtaista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevan kehyksen uudistamiseen, jotta sen merkityksellisyyttä ja tehokkuutta voidaan lisätä. Samalla komissio tarkastelee, onko Euroopan tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävien alakohtaisten neuvottelukomiteoiden perustamisesta tehdyn komission päätöksen 98/500/EY²⁰ tarkistaminen tarpeen.

Ympäristösitoumukset vaikuttavat kokousten järjestämiseen. Komission tuoreen tiedonannon *Greening the Commission*²¹ mukaisesti komissio on jo alkanut järjestää useita kokouksia verkossa tai hybridimuodossa. Komissio tukee jatkossakin alakohtaista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevien kokousten järjestämistä. Kokousten järjestämiseen kehitetään uusia, vihreämpiä tapoja yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Komissio aikoo tiiviissä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa

- uudistaa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävien alakohtaisten neuvottelukomiteoiden oikeudellista kehystä mahdollisesti tarkistamalla asiaa koskevaa komission päätöstä
- edesauttaa työmarkkinaosapuolten alakohtaisten neuvottelukomiteoiden nykymallin puitteissa synergioiden aikaansaamista jo toiminnassa olevien komiteoiden välillä, edistää toimialojen uusien segmenttien mukaan ottamista komiteoihin edellyttäen, että ne täyttävät asetetut kriteerit, ja mukauttaa edustavuustutkimusten suorittamista apaa yhteistyössä Eurofoundin kanssa

¹⁹ Ks. Eurofound (2019), saatavilla [verkossa](#).

²⁰ Komission päätös 98/500/EY, saatavilla [verkossa](#).

²¹ [Katso](#) C(2022)2230 final.

- käynnistää arviointiprosessin, jossa tarkastellaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävien alakohtaisten neuvottelukomiteoiden kokousten järjestämistä
- selvittää edelleen mahdollisuuksia käynnistää EU:n tasolla käytävä uusi alakohtainen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu sosiaalipalveluista.

Komissio kehottaa työmarkkinaosapuolia

- jatkamaan ponnistelujaan ja arvioimaan lisätoimien tarvetta omissa työmarkkinaosapuolten vuoropuheluissaan, jotta voidaan luoda yhteyksiä jäsenvaltioissa toimiviin järjestöihin, jotka eivät vielä kuulu työmarkkinaosapuolten alakohtaisten neuvottelukomiteoiden toiminnan piiriin, ja parantaa sekä ammattiliittojen että työnantajajärjestöjen jäsenyyttä ja edustavuutta
- edistämään kaikkien asiaankuuluvien edustavien eurooppalaisten työmarkkinajärjestöjen mukaan ottamista nykyisiin ja uusiin komiteoihin.

3.2. Työmarkkinaosapuolten sopimusten tukeminen

Työmarkkinaosapuolten sopimukset ovat yksi EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun tärkeimmistä tuloksista. Työmarkkinaosapuolet ovat tähän mennessä solmineet kuusi itsenäistä, eri alojen välistä sopimusta. Itsenäisten sopimusten lisäksi neljä eri alojen välistä työmarkkinaosapuolten sopimusta pantiin täytäntöön osana EU:n lainsäädäntöä²² vuosina 1995–2010. Viime vuosikymmenen aikana eurooppalaiset eri alojen väliset työmarkkinaosapuolet eivät kuitenkaan ole neuvotelleet uusia sopimuksia, jotka pantaisiin täytäntöön EU:n lainsäädännöllä. Komissio on tyytyväinen eurooppalaisten eri alojen välisten työmarkkinaosapuolten työohjelmaan vuosille 2022–2024 sekä käynnissä oleviin neuvotteluihin, joissa käsitellään etätöytä ja oikeutta olla tavoittamattomissa koskevaa uutta sopimusta, joka on tarkoitus panna täytäntöön EU:n lainsäädännöllä. Toimialatasolla kahdeksan työmarkkinaosapuolten sopimusta otettiin osaksi EU:n lainsäädäntöä vuosina 1999–2018²³, ja lisäksi kansalliset työmarkkinaosapuolet laativat viisi itsenäistä sopimusta vuosina 1999–2021.

Euroopan unionin tuomioistuimen viimeaikaiset tuomiot²⁴ selkeyttävät kehystä, jolla työmarkkinaosapuolten sopimus pannaan täytäntöön EU:n lainsäädännöllä. Tuomiot merkitsevät sitä, että kun työmarkkinaosapuolet ovat esittäneet yhteisen pyynnön niiden sopimuksen täytäntöönpanosta unionin tasolla, komissio määrittää tapauskohtaisesti, onko neuvostolle tarkoituksenmukaista tehdä ehdotus sopimuksen täytäntöönpanosta unionin

²² Direktiivit 96/34/EY, 97/81/EY, 1999/70/EY ja 2010/18/EU.

²³ Direktiivit 1999/63/EY, 2000/79/EY, 2005/47/EY, 2009/13/EY, 2010/32/EU, 2014/112/EU, 2017/159/EU ja 2018/131/EU.

²⁴ Unionin tuomioistuimen tuomio 14.10.2019, C-928/19, ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 21.9.2021, C-928/19 P.

tasolla direktiivinä. Sopimusneuvottelujen aikana työmarkkinaosapuolet voivat toimia vapaasti ja komission on pitäydyttävä toimista, joilla pyritäisiin vaikuttamaan neuvottelujen kulkuun tai suunnitellun sopimuksen sisältöön.

Komissio aikoo ensisijaisesti jatkaa työmarkkinaosapuolten sopimusten edistämistä.

Tätä varten komission yksiköt tukevat työmarkkinaosapuolten sopimusneuvotteluja tarjoamalla työmarkkinaosapuolten pyynnöstä hallinnollista tukea ja oikeudellista neuvontaa, erityisesti asioissa, jotka voivat heikentää sopimuksen täytäntöönpanoa EU:n lainsäädännön keinoin (esimerkiksi mahdollinen ristiriita perussopimuksen soveltamisalan kanssa tai päällekkäisyys voimassa olevan lainsäädännön kanssa). Oikeudellista neuvontaa tarjotaan parhaan kyvyn mukaan, eikä siinä arvioida komission lopullista kantaa siitä, tulisiko sopimus esittää neuvostolle.

Kuten tuomioistuimen 21. syyskuuta 2021 antamassa tuomiossa (asia C-928/19 P) vahvistetaan, komissiolle toimitetaan ensin työmarkkinaosapuolten pyyntö niiden sopimuksen täytäntöönpanosta EU:n lainsäädännöllä. Tämän jälkeen komissio arvioi sopimuksen lainmukaisuutta ja allekirjoittajaosapuolten edustavuutta sekä sopimuksen EU:n lainsäädännön kautta tapahtuvan täytäntöönpanon tarkoituksenmukaisuutta tarkastelemalla taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia tekijöitä sekä muita näkökohtia. Tässä yhteydessä voidaan suorittaa vaikutustenarviointi. Komissio toteaa, että työmarkkinaosapuolet mahdolliset vaikutukset, joita niiden sopimuksella voi olla yrityksiin ja työntekijöihin.

Komission yksiköt ilmoittavat alustavat arvionsa asianomaisille työmarkkinaosapuolille kolmen kuukauden kuluessa, mahdollisesti myös sen, tehdäänkö vaikutustenarviointi vai ei. Komission lopullinen päätös riippuu esitetyn sopimuksen arvioinnin monimutkaisuudesta, ja se ottaa huomioon unionin tuomioistuimen viimeaikaisen oikeuskäytännön vaatimukset.

Komissio aikoo jatkossakin edistää työmarkkinaosapuolten muita yhteisiä tuloksia, kuten toimintakehyksiä, keskinäistä oppimista tai ohjeasiakirjoja, ja kannustaa eurooppalaisia työmarkkinaosapuolia jatkuvasti tuottamaan uusia tuloksia ja toteuttamaan jatkotoimia, kun uusia haasteita ilmaantuu.

Komissio aikoo

- tarjota eurooppalaisille työmarkkinaosapuolille niiden pyynnöstä hallinnollista tukea ja oikeudellista neuvontaa, kun ne neuvottelevat työmarkkinaosapuolten sopimuksista, jotka on tarkoitus panna täytäntöön EU:n lainsäädännöllä
- painottaa entistä enemmän hankkeita, joilla tuetaan työmarkkinaosapuolten itsenäisten sopimusten täytäntöönpanoa tulevaisuudessa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua koskevissa hanke-ehdotuspyynnöissä.

Komissio kehottaa eurooppalaisia työmarkkinaosapuolia

- neuvottelemaan ja tekemään enemmän työmarkkinaosapuolten sopimuksia

- varmistamaan, että niillä on kansallisten järjestöjensä valtuutus neuvotella työmarkkinaosapuolten sopimuksista
- osallistamaan jäseniään jatkossakin sekä yhteisiin että erillisiin valmiuksien kehittämistoimiin ja hankkeisiin, joiden tavoitteena on varmistaa itsenäisten puitesopimusten täytäntöönpano kaikissa jäsenvaltioissa.

3.3. Työmarkkinaosapuolten osallistumisen vahvistaminen EU:n päätöksenteossa

Komissio kuulee kaikkia 87:ää tunnustettua eurooppalaista työmarkkinaosapuolta EU:n mahdollisista lainsäädäntötoimissa, jotka koskevat SEUT-sopimuksen 153 artiklan soveltamisalaan kuuluvia sosiaalipoliittisia kysymyksiä (esimerkiksi työehdot, työterveys ja -turvallisuus, tiedottaminen työntekijöille ja työntekijöiden kuuleminen, työntekijöiden sosiaaliturva ja sosiaalinen suojeleminen, sukupuolten tasa-arvo työelämässä). Näitä kaksivaiheisia kuulemisia on järjestetty kymmenen viime vuoden ajan säännöllisesti kirjallisina menettelyinä. Joillain osa-alueilla, esimerkiksi määrittäessä työperäisen altistumisen raja-arvoja syöpää aiheuttaville, perimää vaurioittaville ja lisääntymiselle vaarallisille aineille,²⁵ työmarkkinaosapuolia kuullaan laajasti. Tällöin kuulemisessa käytetään erityisiä rakenteita, kuten kolmikantaista työturvallisuuden ja työterveyden neuvoa-antavaa komiteaa. Tällaisissa tapauksissa ja yhteisymmärryksessä eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten kanssa kaksivaiheinen kuuleminen voidaan toteuttaa kokouksina, joihin osallistuvat kaikki asianosaiset työmarkkinaosapuolet kaikkien perussopimuksen velvoitteiden mukaisesti.

Sosiaalisen vuoropuhelun elvyttämisen käynnistyttyä komissio on ottanut käyttöön erityiskuulemiset uudenlaisena tapana kuulla eurooppalaisia työmarkkinaosapuolia. Tämä koskee aloitteita, jotka eivät vaadi kaksivaiheista kuulemistä perussopimuksen perusteella. Erityiskuulemiset ovat osoittautuneet toimivaksi ratkaisuksi, joka antaa komissiolle ja työmarkkinaosapuolille mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia tulevista poliittisista hankkeista. Erityiskuulemisten määrä on ajan mittaan kasvanut, ja ne kattavat nykyään muitakin politiikan aloja kuin SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaiset työllisyys- ja sosiaaliset kysymykset (esimerkiksi yritysten kestävä hallinnointi- ja ohjausjärjestelmät, palkkauksen avoimuus, eurooppalainen hoito- ja hoivastrategia, kestävä ja älykkään liikkuvuuden strategia ja pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kieltäminen EU:n markkinoilla). Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistäviä alakohtaisia neuvottelukomiteoita kuullaan myös käsiteltäessä EU:n kehityssuuntauksia, joilla on alakohtaisia sosiaalisia vaikutuksia.

²⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/37/EY, työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta, saatavilla [verkkossa](#).

Tällaisten kuulemisten asianmukaisen muodon ja ajoituksen varmistaminen on tärkeää, jotta ei menetetä mahdollisuutta saada laadukasta palautetta komission kuulemisissa. Siksi on tarpeellista parantaa komission ymmärrystä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelusta ja löytää yhtenäisempi lähestymistapa työmarkkinaosapuolten osallistamiseen ja kuulemiseen. Parempi yleiskuva komission työohjelman tulevien ehdotusten suunnittelusta auttaisi työmarkkinaosapuolia valmistelevaan osallistumistaan ja toimintaansa.

Komissio tekee lisäksi säännöllistä yhteistyötä työmarkkinaosapuolten kanssa tietyillä aihealueilla. Komissio sekä eurooppalaiset työmarkkinaosapuolet ja talouselämän osapuolet pyrkivät esimerkiksi EU:n työmarkkinoiden kotouttamiskumppanuuden²⁶ avulla edistämään useita sidosryhmiä kattavaa lähestymistapaa pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien integroimiseksi työmarkkinoille. Työmarkkinaosapuolet osallistuvat myös laillista muuttoliikettä koskeviin keskusteluihin uudella työvoiman muuttoliikettä käsittelevällä foorumilla.

Komissio aikoo

- nimittää työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun koordinaattorin jokaiseen komission yksikköön
- kerätä vastuussa olevien kollegion jäsenten avulla eri alojen välisten eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten näkemyksiä politiikan painopisteistä ennen komission työohjelman laatimista osana säännöllistä vuoropuhelua.

Komissio kehottaa työmarkkinaosapuolia

- antamaan enemmän tuloksia koskevia yhteisiä kantoja ennen komission asiaa koskevien ehdotusten esittämistä.

3.4. Taloudellisen ja teknisen tuen tehostaminen

EU:n talousarviossa huomioidaan työmarkkinaosapuolten erityinen rooli ja Euroopan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun perussopimukseen perustuva luonne. Komissio tukee talousarviosta eurooppalaisten ja kansallisten työmarkkinaosapuolten hankkeita sekä työelämysuhteiden tutkimusta. Lisäksi komissio rahoittaa ja järjestää työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävän neuvottelukomitean ja 43 työmarkkinaosapuolen vuoropuhelua edistävän alakohtaisen neuvottelukomitean kokoukset sekä kuulemistilaisuudet.

EU tukee tärkeää tutkimusta, joka koskee työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja työehtosopimusneuvotteluja. Työelämysuhteet ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ovat

²⁶ Lisätietoa saatavilla [verkossa](#).

Eurofoundin vuosien 2021–2024 monivuotisen työohjelman strategisia painopisteitä. Eurofound tuottaa vertailutietoa kansallisen tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelusta sekä työehtosopimusneuvottelujen prosesseista ja tuloksista. Se myös raportoi kolmikantaisen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun toimivuudesta ja työmarkkinaosapuolten osallistumisesta kansalliseen päätöksentekoon ja tarjoaa tietoa työajasta ja palkanmäärityksestä sekä tarkastelee työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun roolia rakenneuudistuksen, ilmastoneutraaliuteen siirtymisen vaikutusten ja digitalisaation yhteydessä. Komissiolla on käynnissä yhteishanke OECD:n kanssa OECD/AIAS-tietokannan kehitystyön tukemiseksi. Tietokanta sisältää tietoa ammattiliittojen institutionaalisista piirteistä, palkkaratkaisuista, valtion puuttumisesta toimintaan ja yleissopimuksista. Hanke tuottaa kattavaa, vertailukelpoista tietoa työehtosopimusneuvottelujen kehittyvästä luonteesta ja laajuudesta OECD- ja EU-maissa. Lisäksi komissio osarahoittaa vuosittain ehdotuspyyntöjensä kautta työehtosopimusneuvotteluja koskevia useita eurooppalaisia tutkimushankkeita, joilla pyritään parantamaan työelämysuhteiden alan asiantuntemusta.

Tietojen vaihtoa on parannettava ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelukulttuuria tuettava. Komissio ylläpitää julkisesti saatavilla olevaa tietokantaa eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten yhdessä sopimista tuloksista ja tarjoaa verkossa tietoa noin 40–50:stä vuosittain rahoitettavasta hankkeesta, jotka koskevat työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Tästä huolimatta eurooppalaisen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun vaikutuksesta kansallisella tasolla ja jatkotoimista, joita kansalliset työmarkkinaosapuolet ovat toteuttaneet Euroopan tasolla sovittujen tulosten osalta, on varsin vähän tietoa. Suurin osa EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun tuloksista ei sisällä täytäntöönpanosäännöksiä. Niiden täytäntöönpanoa ei valvota, seurata tai arvioida. Joissain jäsenvaltioissa työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kulttuuri on lisäksi suhteellisen heikko, sillä kansalliset ja paikalliset perinteet ovat vaikuttaneet työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kehittymiseen. Kansallisten työmarkkinaosapuolten tiedot EU:n politiikoista ja työmarkkinainstituutioista vaihtelevat myös eri jäsenvaltioiden ja työmarkkinajärjestöjen sisällä. Tietoisuutta voitaisiin parantaa kohdennetuilla tiedotustoimilla, joiden tarkoituksena on kehittää valmiuksia. Nuorille työmarkkinaosapuolten johtajille suunnattu tiedotusta ja vierailuja sisältävä pilottiohjelma voisi olla yksi tällainen toimi.

Komissio aikoo

- perustaa yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa tutkimusverkoston, jonka tarkoituksena on analysoida ja edistää EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja seurata sen toteutumista
- tukea eurooppalaisia työmarkkinaosapuolia, jotta ne voivat lisätä tietoisuutta EU:n politiikoista ja työmarkkinainstituutioista jäsenorganisaatioidensa keskuudessa.

Komissio kehottaa työmarkkinaosapuolia

- lisäämään eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja EU:n hankkeiden

tulosten näkyvyyttä ja varmistamaan, että hankkeiden tuloksia levitetään laajasti jäsenille ja muillekin.

4. TYÖMARKKINAOSAPUOLTEN VUOROPUHELUN KANSAINVÄLINEN EDISTÄMISTYÖ

EU johtaa esimerkillään työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kansainvälistä edistämistyötä. Se osallistuu säännöllisesti yhteistyötapaamisiin Kansainvälisen työjärjestön, OECD:n tai muiden kansainvälisten järjestöjen tai elinten kanssa sekä poliittisella että teknisellä tasolla. EU ja sen jäsenvaltiot tukevat aktiivisesti maailmanlaajuisia kumppanuuksia, jotka edistävät työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua, muun muassa Global Deal - aloitteen kautta. Osana EU:n laajentumispoliittikkaa komissio tukee myös hankkeita, joilla pyritään parantamaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ehdokasmaissa ja mahdollisissa ehdokasmaissa, ja jakaa tietoa parhaista käytännöistä eri tasoilla. Komissio rahoittaa Euroopan naapuruuspolitiikkaan puitteissa alueellisia ohjelmia, joilla pyritään edistämään työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Komissio osallistuu myös Välimeren unionin työmarkkinavuoropuhelufoorumin järjestämiseen yhteistyössä Välimeren molemmilta puolilta peräisin olevien työmarkkinaosapuolten kanssa. EU vaalii ihmisoikeuksien, sosiaalisten oikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien korkeaa tasoa kansainvälisten kumppanuuksien kautta ja kumppanimaille suunnatun EU:n arvoperusteisen Global Gateway - strategian puitteissa. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistäminen auttaa varmistamaan, että tämä yhteistyö hyödyttää koko yhteiskuntaa.

Komissio antoi helmikuussa 2022 ihmisarvoista työtä kaikkialla maailmassa koskevan tiedonannon²⁷, jossa vahvistettiin, että EU pyrkii varmistamaan ihmisarvoisen työn EU:ssa ja kaikkialla maailmassa. EU tukee ILO:n kehittämää ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden mukaista ihmisarvoisen työn yleismaailmallista käsitettä. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja kolmikantaisuus ovat yksi ihmisarvoisen työn yleismaailmallisen käsitteen neljästä pilarista. Järjestäytymisvapaus ja kollektiivisen neuvottelu-oikeuden tosiasiallinen tunnustaminen ovat työelämän perusnormeja, jotka on vahvistettu vuonna 1998 annetussa Kansainvälisen työjärjestön julistuksessa työelämän perusperiaatteista ja - oikeuksista. Ne ovat myös osa EU:n vapaakauppasopimuksiin ja EU:n yleiseen tullietuusjärjestelmään (GSP+) sisältyviä sitoumuksia.

Kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ILO:n keskeiset kansainväliset normit, jotka liittyvät työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun. Neuvosto, jota komissio tukee, kehottaa jäsenvaltioita jatkamaan ILO:n yleissopimusten ratifiointia ja tosiasiallista soveltamista.²⁸

²⁷ COM(2022) 66 final, saatavilla [verkossa](#).

²⁸ Neuvoston päätelmät 24. lokakuuta 2019 ”Työn tulevaisuus: Euroopan unioni kannattaa ILO:n satavuotisjulistusta”.

Lisäksi neuvosto kehottaa jäsenvaltioita ja komissiota parantamaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua kaikilla tasoilla ja kaikissa sen muodoissa, mukaan lukien rajatylittävä yhteistyö ja kansainvälisten puitesopimusten edistäminen, sen varmistamiseksi, että työmarkkinaosapuolet osallistuvat aktiivisesti työn tulevaisuuden muokkaamiseen ja tukevat sosiaalista edistystä, erityisesti tunnustamalla tosiasiallisesti työntekijöiden kollektiivinen neuvotteluoikeus.

Komissio aikoo

- kehottaa jäsenvaltioita jatkossakin ratifioimaan ja tosiasiallisesti soveltamaan ILO:n yleissopimuksia ja edistämään niitä kansainvälisesti
- käynnistää yhteistyössä ILO:n kanssa hankkeen, jolla tuetaan työmarkkinaosapuolia näiden pyynnöstä EU:n työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua edistävässä alakohtaisissa neuvottelukomiteoissa, kun ne toteuttavat vastuullisia toimitusketjuja ja työntekijöiden oikeudet huomioon ottavia toimia.

Komissio kehottaa työmarkkinaosapuolia

- jatkamaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kansainvälistä edistämistyötä kaikilla tasoilla.